70/60

de ADRIAN-SILVAN IONESCU

În anul 2024 am avut trei sărbători importante: 75 de ani de funcționare a Institutului de Istoria Artei (fondat, printr-un decret în 30 decembrie 1948 dar începându-şi *de facto* organizarea şi activitatea din 1949[1]), 70 de ani de la apariția primului să organ de presă, *Studii și Cercetări de Istoria Artei* (pentru colaboratori și cunoscători identificat prin abrevierea *SCIA*) și 60 de ani de la apariția periodicului în limbi străine, *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*.

Importantele organe de presă ale institutului au fost inițiate și coordonate de proteicul părinte al cercetării instituționalizate a istoriei artei, acad. G. Oprescu. El le-a gândit, în primul rând, ca platforme de promovare a studiilor cercetătorilor de sub conducerea sa dar le-a lăsat deschise oricărui cercetător independent care putea produce un studiu valoros sau o notă cu tematică inedită. În primii ani, *SCIA* a fost un periodic trimestrial dar cu apariție bianuală cu un tiraj de 2000 exemplare în care își găseau locul potrivit studiile de arhitectură și artă plastică modernă și contemporană, de artă populară, de teatru și muzică. De asemenea, revista primea și studii de la cercetători străini publicându-le în limba propusă de autor. Anul 1964 a fost definitoriu pentru modificarea structurii revistei prin separarea în două periodice gemene, unul dedicat plasticii, arhitecturii și artei populare iar altul artelor spectacolului (teatru, muzică și cinematograf). Tot atunci se decide a fi fondată și o revistă în limbi străine, *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*, gândită a fi consacrată artei europene și a plasării în context continental și universal a creativității artistice locale. După 6 ani, și acest periodic se separă tematic, dublându-se în seria *Beaux-Arts* și seria *Théâtre, Musique, Cinéma*. Cea dintâi serie a avut o apariție neîntreruptă până astăzi în vreme ce a doua serie, a artelor spectacolului, a dispărut în 1997. La fel, revista *SCIA. Artă plastică*, devenită anuar, și-a întrerupt apariția, din considerente financiare, în 1997, dar a renăscut din propria cenușă, ca un Phoenix, în 2011, preluând formatul și eleganta, sobra copertă albastru închis, a primelor numere.

În paginile acestor periodice au apărut studii fundamentale semnate de nume de referință pentru istoriografia de specialitate românească: G. Oprescu, Ion Frunzetti, Remus Niculescu, Theodor Enescu, Radu Bogdan, Amelia Pavel, Mircea Popescu, Barbu Brezianu, Mihai Ispir, Marius Tătaru, Andrei Pintilie, Gheorghe Vida la artă plastică modernă; Teodora Voinescu, Ana-Maria Musicescu, Maria Golescu, Corina Nicolescu, Cornelia Pillat, Emil Lăzărescu, Ștefan Balş, Vasile Drăguț, Ioana Cristache-Panait, Mihai Gramatopol, Pavel Chihaia, Dumitru Năstase, Sorin Ullea, Suzana Heitel, Răzvan Theodorescu la artă medievală; Paul Petrescu, Paul Stahl, Florea Bobu Florescu, Gheorghe Focșa, Nicolae Dunăre, Roswith Capesius, Tancred Bănățeanu, Boris Zderciuc la artă populară; Simion Alterescu, Anca Costa-Foru, Letiția Gâtză, Mihai Florea, Florin Tornea, Scarlat Froda, Ion Cazaban, etc. la teatru; N. Missir, Mircea Voicana, Lelia Nădejde, Olga Flegont, Stela Sava, Alfred Hoffman, Gheorghe Firca, Clemansa-Liliana Firca, Elena Zottoviceanu, Daniel Suceava la muzică; I. Cantacuzino, Bujor Râpeanu, la film, spre a nu-i menționa decât pe aceia care s-au mutat deja la cele veșnice.

G. Oprescu era dedicat publicațiilor institutului și stabilea, cu mare atenție, sumarul.

În *Cuvântul introductiv* al primului număr, Oprescu aduce tributul necesar conducerii Academiei R.P.R pentru apariția acestei publicații. În special organele de partid trebuiau convinse de onestitatea autorilor și de asimilarea de către aceștia a învățăturilor marxist-leniniste. Încă din primele rânduri, semnatarul își punea cenușă în cap – căci autocritica era mult apreciată de decidenții politici ai timpului! – asumându-și greșelile de altădată din cauza metodelor nepotrivite de a întreprinde cercetarea de specialitate: „Studiile de Istoria Artei în țara noastră nu s-au făcut în trecut pe baze cu adevărat științifice. (…) Această stare de inferioritate a lucrărilor întreprinse în trecut era o urmare a faptului că autorii lor ignorau sau nesocoteau metoda materialist-istorică, fără stăpânirea căreia orice cercetare istorică este iluzorie, menită să ducă pe autorul ei la concluzii eronate. Prima sarcină a

[1] Adrian-Silvan Ionescu, *Precuvântare*, în Adrian-Silvan Ionescu (coord.), *70 de ani de la fondarea Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu”,* Ed. Academiei Române, București, 2020, p. 9.

STUDII ȘI CERCET. IST. ART., ARTĂ PLASTICĂ, serie nouă, tom 14 (58), p. 9–35, București, 2024

colaboratorilor Institutului de Istoria Artei al Academiei R.P.R. era deci de a-și însuși această metodă și de a o aplica în cercetarea problemelor luate în studiu. Spre acest scop s-au îndreptat dintru început silințele noastre. Nu putem pretinde că lucrul a fost ușor și nici că s-a realizat dintr-odată. Unii dintre noi, cei mai în vârstă, aveam de luptat cu trecutul. Alții, cei mai tineri, cu tendința de a acorda o prea mare atenție descrierilor și de a se pierde în amănunte nesemnificative, ori cu ignorarea unora din fenomenele social-politice cu care istoria artei are legături directe, sau cu insuficienta asimilare a doctrinei marxist-leninist-staliniste, pe baza căreia trebuiau să examineze cazurile speciale ce ne priveau pe noi, istoricii de artă. Am greşit uneori și ni s-a atras atenția asupra greșelilor. (…) În toate aceste direcții, Institutul a întreprins numeroase cercetări și a ajuns să facă adesea descoperiri interesante, aruncând o lumină nouă asupra multor perioade din dezvoltarea artelor la noi, și să restabilească adevărul, pe care istoriografia burgheză avusese interes să-l ascundă, cu privire la unele din personalitățile și epocile artei noastre. (…) Pentru a ne veni în ajutor, Prezidiul Academiei R.P.R., înțelegând necesitatea difuzării mai largi a rezultatelor muncii noastre, și-a dat aprobarea pentru publicarea unei reviste de studii și cercetări a Institutului. (…)".[2] În încheiere, autorul preciza că revista nu era exclusiv a angajaților Institutului de Istoria Artei ci era „deschisă și altor cercetători de specialitate, atunci când rezultatele activității lor intră în cadrul preocupărilor Institutului nostru".

Fig. 1. G. Oprescu.

Tot acest prolog sună distonant în contextul scrierilor lui Oprescu, atât de măsurat în aprecieri și distant față de impozițiile politice de moment. Probabil a redactat cu mare greutate această introducere – sau poate a scris-o vreunul dintre subalternii săi, mai acomodat cu limbajul politic, așa cum era Mircea Popescu, iar directorul doar a semnat-o – dar, fără ea, și fără obolul adus partidului unic, exista riscul ca periodicul să nu vadă lumina tiparului. Trebuie să înțelegem epoca și să ne raportăm la rigorile ei din începutul deceniului al șaselea al secolului XX când, un cuvânt sau un gest interpretabil, putea aduce arestarea și condamnarea culpabilului. Academicianul G. Oprescu cunoștea prea bine această situație și era foarte precaut, știind cum să ocolească, elegant și fără a se compromite, asemenea pericole. De altfel, prin prestigiul și statutul său înalt, Oprescu a salvat suficienți intelectuali cu un dosar pătat, cărora le-a oferit o carieră de cercetător și i-a ferit de urmăriri sau noi condamnări – iar în acest sens sunt de menționat multe nume cu rezonanță în domeniu precum Pavel Chihaia, Alexandru Paleologu, Teodora Voinescu, Remus Niculescu, Theodor Enescu etc.

Om abil, Oprescu și-a constituit comitetul de redacție invitând personalități marcante ale culturii și artei naționale, figuri cu greutate, în special membri ai Academiei R.P.R., care erau bine văzute și de organele de partid și de stat. Analiza componenței acestui organism consultativ este elocventă pentru sesizarea curentelor politice ale momentului.

Astfel, în primul an al apariției revistei *SCIA*, pe lângă Oprescu (Fig. 1), deținător al poziției de redactor responsabil, din comitetul de redacție făceau parte: acad. Camil Petrescu, prestigios literat și gazetar

---

[2] Acad. G. Oprescu, *Cuvânt introductiv*, în SCIA Nr. 1–2/1954, p. 7–8.

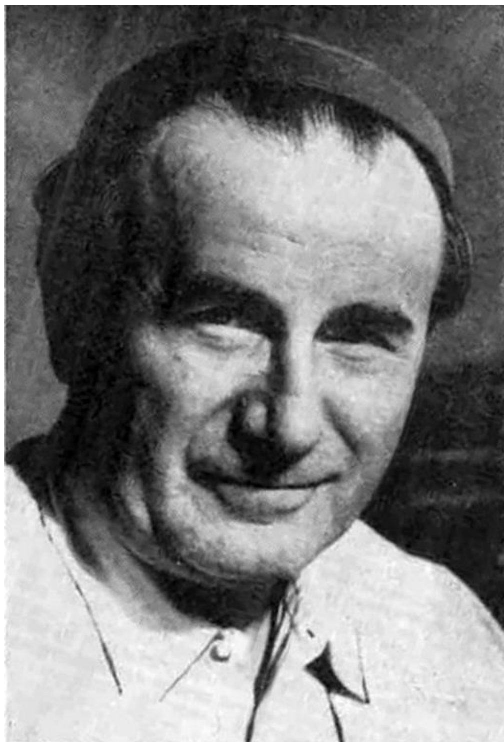

Fig. 2. Camil Petrescu.

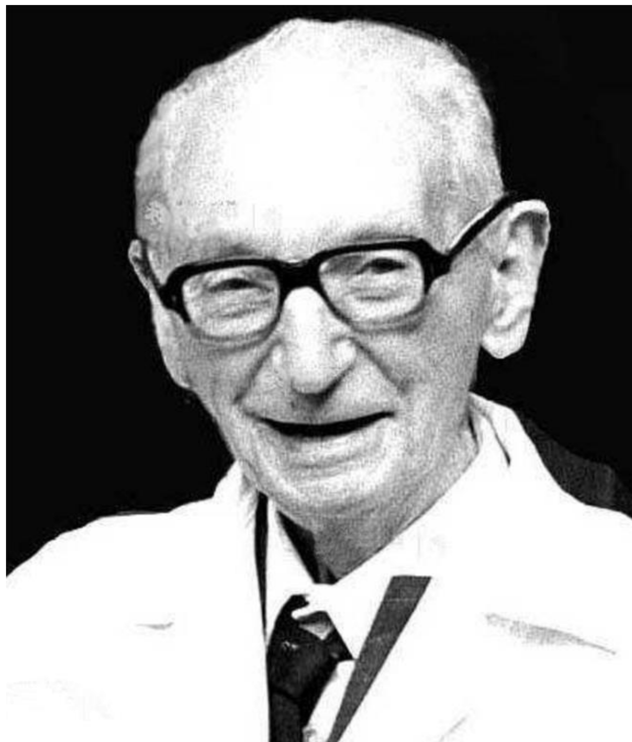

Fig. 3. Ion Jalea

(Fig. 2), sculptorul Ion Jalea (Fig. 3) Krikor H. Zambaccian, colecționar de artă și donator (Fig. 4) și compozitorul Matei Socor (Fig. 5) – membru de nădejde al partidului, autor al imnului național din acea perioadă, „Te slăvim, Românie” (1953) –, toți trei fiind membrii corespondenți ai Academiei, la care se alăturau doi cercetători ai institutului, Simion Alterescu și Lelia Rudașcu (element activ în munca de partid și de propagandă).[3] Componența se modifică radical în anul următor: doar Jalea, Zambaccian și Alterescu și-au

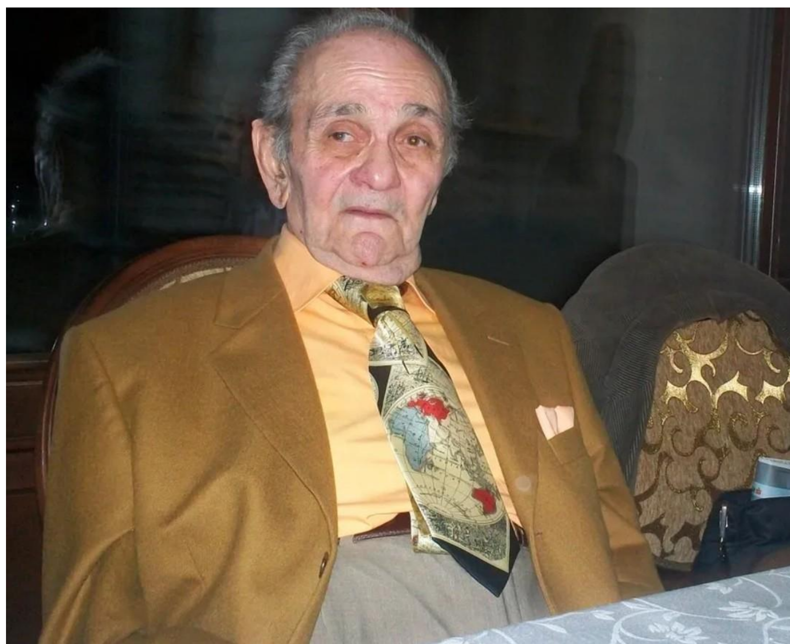

Fig. 4. Krikor H. Zambaccian

Fig. 5. Matei Socor

[3] *SCIA* Nr. 1–2/1954, p. 2.

Fig. 6. Mihail Jora, Institututl de Istoria artei „G. Oprescu”.

păstrat pozițiile, în 1955 fiind co-optați acad. Mihail Jora, ilustru compozitor (Fig. 6) – deși aflat într-o poziție vulnerabilă pentru recentele sale compoziții etichetate drept formaliste, pentru apărarea lui George Enescu, deja autoexilat peste hotare, și pentru opiniile sale neconforme orientării P.C.R. –, Zeno Vancea (Fig. 7), Ion Breazu, alți importanți compozitori, arh. Duiliu Marcu (Fig. 8), și el academician, și doi cercetători ai Institutului, Andrei Tudor (Fig. 9) și Mircea Popescu, acesta din urmă secondant al lui Oprescu în chestiuni de politică de partid curente.[4] La numerele din 1956 comitetul de redacție nu suferе vreo schimbare majoră, doar Amelia Pavel este adăugată din rândul colectivului de cercetare.[5] În primele două numere ale anului 1957, în chip inexplicabil, dispare numele acad. Ion Jalea, dar reapare în ultimele două numere[6] – să fi fost vorba de o scăpate de tehnoredactare sau de vreun avertisment mascat pentru artistul care, portretist al Casei Regale, știuse să își păstreze statutul înalt și după schimbarea vremurilor!?!

Din 1958, *SCIA* devine periodic bianual, cu doar două apariții, primăvara și iarna. Comitetul de redacție nu se schimbă. Este inclus Tudor Vianu, profesor universitar și personalitate de mare prestigiu a culturii românești, care se bucura și de favorurile regimului.[7] Abia de la numerele următoare sunt făcute unele schimbări: Andrei Tudor decedase în 1959.[8] Dispar și numele compozitorului Zeno Vancea și al colecționarului Zambaccian, dar apare acela al istoricului Mihai Berza (Fig. 10). Imediat după numele lui Oprescu este inserat acela al lui Mircea Popescu, în calitate de redactor responsabil adjunct (Fig. 11) și, în final, acela al Ameliei Pavel, ca secretar științific de redacție (Fig. 12).[9] În al doilea număr din 1959, structura rămâne aproape neschimbată, adăugându-se doar esteticianul Marcel Breazu.[10] În schimb, începând din acest an, toți membrii comitetului de redacție care predau în vreo instituție de învățământ superior, au atașat titlul de profesor la numele lor.

În 1960, la cei deja menționați anterior, se alătură etnograful Mihai Pop (Fig. 13) și istoricul de artă clujean Virgil Vătășianu.[11] (Fig. 14)

[4] *SCIA* nr. 1–2; nr. 3–4/1955, p. 2.
[5] *SCIA* nr. 1–2; nr. 3–4/1956, p. 2.
[6] *SCIA* nr.1–2; nr. 3–4/1957, p. 2.
[7] *SCIA* nr.1/1958, p. 2
[8] *Andrei Tudor*, în SCIA nr. 2/1959, p. 309–310
[9] *SCIA* nr. 1/1959, p. 2
[10] *SCIA* nr. 2/1959, p. 2
[11] *SCIA* nr. 1/1960, p. 2

Fig. 7. Zeno Vancea, Institututl de Istoria artei „G. Oprescu”.

Fig. 8. Duiliu Marcu.

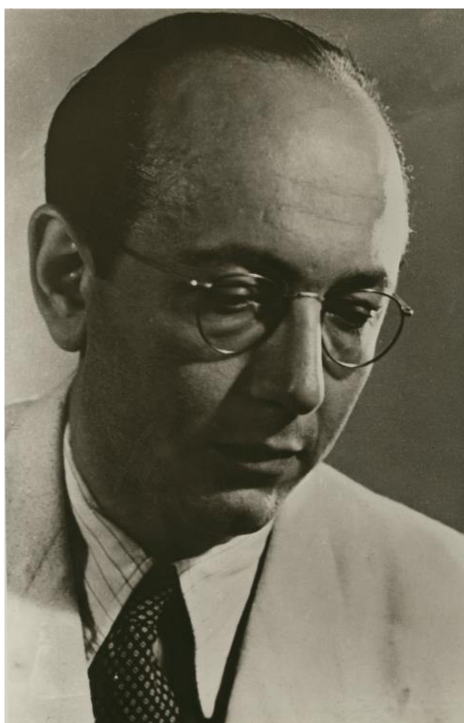

Fig. 9. Andrei Tudor.

Fig. 10. Mihai Berza, Institututl de Istoria artei „G. Oprescu”.

Fig. 11. G. Oprescu (aşezat), Remus Niculescu, preot Nicolae Slăniceanu, Mircea Popescu, 1957.

Fig. 12. Amelia Pavel cu o măicuță, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 13. Mihai Pop.

Fig. 14. Virgil Vătășianu, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

În 1961 și 1962 nu se mai schimbă nimica în componența colegiului de redacție. Abia în 1963 apar nume noi, precum Mihai Florea, angajat la compartimentul de istorie a teatrului, și Georgeta Oțetea, iar numele lui Simion Alterescu dispare din listă.

Din 1964, revista se va despărți tematic în seria Artă Plastică și seria Teatru, Muzică, Cinematografie, cu câte două apariții anuale pentru fiecare. Ambele publicații au avut, la începuturi, același comitet redacțional: academician profesor G. Oprescu, redactor responsabil, profesor Marcel Breazu, academicienii Ion Jalea, Mihail Jora, Andrei Oțetea (Fig. 15), Alexandru Philippide (Fig. 16) – cei doi fiind invitați recent să facă parte din acest organism – ca și Paul Cornea (Fig. 17) și Florea Bobu Florescu, șeful compartimentului de artă populară al Institutului, urmat de mai vechii profesori Mihai Pop, Zeno Vancea și Virgil Vătășianu, căruia îi era specificată calitatea de membru corespondent al Academiei. Numele lui Tudor Vianu apărea în chenar pentru că murise recent.[12] Mircea Popescu și Amelia Pavel își păstrau funcțiile de redactor responsabil adjunct și, respectiv, secretar științific de redacție.[13]

Fig. 15. Andrei Oțetea.

Fig. 16. Alexandru Philippide.

Fig. 17. Paul Cornea.

Fig. 18. Ecaterina Oproiu.

[12] *Tudor Vianu,* în SCIA – Artă Plastică, tom 11, nr. 1/1964, p. 183.
[13] *SCIA - Artă Plastică* , tom 11, nr. 1/1964, p. 2.

Fig. 19. Ovidiu Drimba.

Fig. 20. Paul Petrescu, colecția Paul H. Stahl.

Fig. 21. Ștefan Balș.

În numărul 2 al anului următor, dispar câteva nume dintre cele ale membrilor cu greutate: Paul Cornea, Andrei Oțetea și Alexandru Philippide în schimb apare acela al Ecaterinei Oproiu-Murgescu (Fig. 18), reputat critic de cinema, cea mai potrivită alegere pentru a acoperi nevoile rubricii de istoria filmului din revista respectivă.[14] În 1966 nu apar modificări și nici în primul număr din 1967 dar, în al doilea număr din 1967, apar nume noi precum conferențiar universitar Ovidiu Drimba (Fig. 19), Dan Hăulică și Paul Petrescu (Fig. 20), ilustru etnograf, în calitate de secretar științific de redacție în locul Ameliei Pavel, al cărui nume dispăruse din listă.[15] Toți aceștia sunt întâlniți și în revista dedicată artelor spectacolului.

În numărul al doilea din 1968, alături de cei deja menționați mai sus, apar arh. Ștefan Balș (Fig. 21), cineastul Marius Teodorescu și muzicologul Vasile Tomescu.[16] Aceeași structură a fost păstrată și pentru seria Teatru, Muzică, Cinematografie, atât în anul curent cât și în 1969. Doar că, în numărul 2 din 1969, numele lui G. Oprescu apare în chenar negru, decedat pe 13 august.[17]

---

[14] *SCIA – T.M.C.*, tom 12, nr. 2/1965, coperta 2.
[15] *SCIA – AP*, tom 14, nr. 2/1967, coperta 2.
[16] *SCIA – AP*, tom 15, nr. 2/1968, coperta 2.
[17] *George Oprescu*, în *SCIA – Artă Plastică* tom 16, nr.2/1969, p. 161–162.

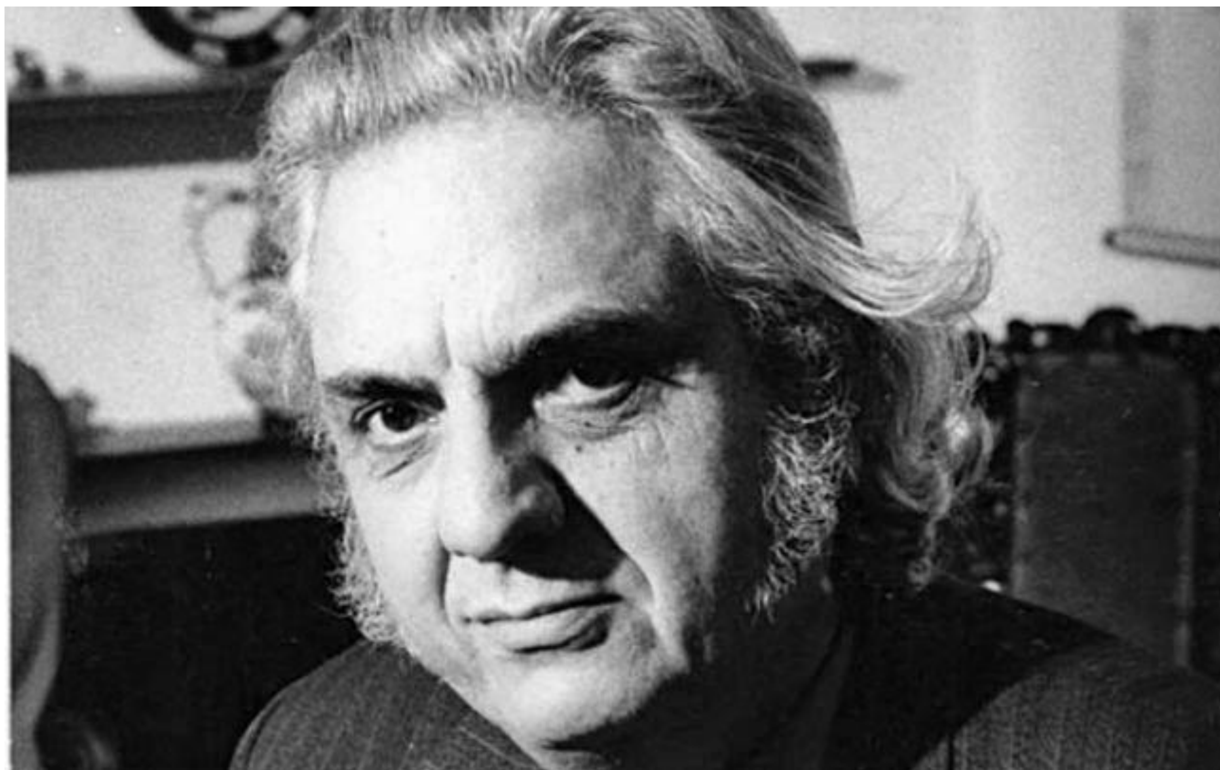

Fig. 22. Radu Bogdan, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Modificări radicale au apărut în nr. 1, tomul 17 din 1970, după dispariția fondatorului și principalului promotor al publicației când politica editorială se schimbă iar în comitetul de redacție urmau să figureze majoritatea cercetătorilor institutului. Nu va mai fi întâlnit, decât disparat, izolat câte un nume sonor de vechi academician sau de universitar cu greutate. Între timp, pe lângă Academia R.S.R, apăruse o altă instituție, care o cam dubla pe cea dintâi, cea prestigioasă, această fiind rezervată celor care activau, cu zel, în promovarea idealurilor comuniste: Academia de Științe Sociale și Politice, în care fuseseră aleși drept membrii câțiva dintre cercetătorii Institutului. Redactor responsabil a fost Mircea Popescu, lungă vreme adjunctul lui Oprescu și urmașul acestuia pe scaunul directorial. El era unul dintre membrii acestei noi academii, la fel ca Marcel Breazu, Ion Frunzetti, Florea Bobu Florescu iar Virgil Vătășianu era menționat cu două titluri, acela de membru corespondent al Academiei R.R.R. și de membru deplin al Academiei de Științe Sociale și Politice. Paul Petrescu, continua să dețină poziția de redactor responsabil adjunct. Pentru a nu se crea animozități sau false ierarhizări, membrii erau aranjați în ordine alfabetică: Radu Bogdan (Fig. 22), Theodor Enescu (Fig. 23), Ion Jalea, Emil Lăzărescu, Remus Niculescu, Amelia Pavel, Sorin Ulea, Teodora Voinescu, în vreme ce tânărul Răzvan Theodorescu era secretar științific de redacție iar secretar de redacție era Yvonne Oardă.[18]

Spre a exista colegii redacționale specializare, în același an 1970, după moartea lui Oprescu, *SCIA* seria Teatru. Muzică, Cinematografie începe să aibă un comitet nou. Academicianul Mihail Jora a fost numit redactor responsabil – un titlu onorific – iar Mircea Popescu era redactor responsabil adjunct – de fapt, conducătorul efectiv al periodicului –, având drept membrii pe Simion Alterescu, Ion Cantacuzino, Gheorghe Ciobanu, Dina Cocea, Dumitru Fernoagă, Mihai Florea, Mihnea Gheorghiu, Alfred Hoffman, Ion Pascadi, Zeno Vancea, Mircea Voicana, Elena Zottoviceanu și pe Olga Flegont drept secretar științific de redacție.[19] În anul următor, în numărul 1, numele acad. Mihail Jora apare în chenar negru, semn că trecuse la cele veșnice[20] așa că, de la nr. 2 poziția de redactor responsabil a fost ocupată de Mihnea Gheorghiu (Fig. 24), membru al Academiei de Științe Sociale și Politice, restul componenței rămânând neschimbată.[21] Acest

[18] *SCIA – AP*, tom 17, nr. 1/1970, coperta 2.
[19] *SCIA – T.M.C.*, tom 17, nr. 1/1970, coperta 2.
[20] *SCIA – T.M.C.*, tom 18, nr. 1/1971, coperta 2.
[21] *SCIA – T.M.C.*, tom 18, nr. 2/1971, coperta 2.

periodic va păstra același comitet de redacție în 1972 și 1973, doar că, în ultimul an menționat, secretar științific de redacție va fi ales Ion Cazaban (Fig. 25).[22] Abia în 1974 au fost făcute câteva modificări majore: Gheorghiu și-a păstrat poziția privilegiată de redactor responsabil dar a fost secondat de Ion Zamfirescu (Fig. 26) drept redactor responsabil adjunct. Între membrii, alături de mai vechii Simion Alterescu, Ion Cantacuzino (Fig. 27), Mihai Florea, Alfred Hoffman, Zeno Vancea, Mircea Voicana și Elena Zottoviceanu, se alătură muzicologul Octavian Lazăr Cosma și un puternic contingent de studioși ai artei filmului George Littera (fig. 28), Radu Popescu și Florian Potra și un solid teatrolog, Ion Toboșaru (Fig. 29).[23] Între atâția oameni ai ecranului sau scenei italiene, este întâlnit și un ilustru traducător, istoric și critic de artă, Ion Frunzetti. Secretariatul științific de redacție se întărește prin mai accentuata specializare a responsabililor, Ion Cazaban acoperind tematica teatrală și cinematografică iar Lucia Alexandrescu aceea muzicală. Secretar de redacție era tot Yvonne Oardă, ca și la revista dedicată plasticii. Până în 1980, comitetul nu se mai schimbă la periodicul artelor spectacolului, cu excepția mutării la cele veșnice a lui Ion Cantacuzino, în 1976[24] și înlocuirea lui Ion Cazaban, în 1980, din poziția de secretar științific cu Olteea Vasilescu pentru teatru și cinema, Lucia Alexandrescu rămânând pentru muzică.[25]

În 1973, s-a schimbat coperta pentru SCIA – Arte Plastice, optându-se pentru un fond alb pe care era frontispiciul ei, în caractere mari și, în partea de jos, un pătrat în nuanță muștar pe care era scris, cu alb, numărul tomului și anul apariției. Tot în acel an, de la numărul 2, Ion Frunzetti (Fig. 30) devine redactor responsabil datorită poziției sale de director, în rest componența comitetului redacțional rămânând neschimbat cu excepția Ioanei Vlasiu care fusese numită secretar de redacție (evident un secretar științific) iar Yvonne Oardă primise titlul de secretar tehnic.[26] În 1981, Ioana Vlasiu a lăsat locul de secretar științific lui Marius Tătaru (Fig. 31)[27] iar, în 1983, secretariatul de redacție a fost asigurat de Colette Ghimpețeanu[28], apoi de Daniela Arțăreanu, începând din 1984. În acest an, structura redacțională se amplifică prin noi membri și sunt schimbate titlurile: nu mai era folosit cel de redactor responsabil ci acela de redactor șef, poziție deținută în continuare de Ion Frunzetti (deși nu mai ocupa funcția de director al Institutului), iar redactorul șef adjunct era Vasile Drăguț (Fig. 32) având membrii pe critice de artă Octavian Barbosa, pe Theodor Enescu, pe profesorii universitari Dinu Giurescu și Dan Grigorescu (Fig. 33), pe Dan Hăulică (Fig. 34), Remus Niculescu, Paul Petrescu, Răzan Theodorescu și Marius Tătaru care fusese păstrat ca secretar științific de redacție.[29] Până în 1986 nu mai apar schimbări majore. Doar Sorin Ulea reapare între ceilalți membri, în 1985, anul când a decedat Ion Frunzetti și numele i-a fost publicat cu chenarul negru, de doliu.[30] Anul următor, ca redactor șef a apărut Vasile Drăguț avându-l drept adjunct pe Răzvan Theodorescu iar restul comitetului era compus din cercetătorii Institutului (cu excepția lui Giurescu, Grigorescu și Hăulică care fuseseră aleși pentru prestigiul lor): Theodor Enescu, Remus Niculescu, Paul Petrescu, Sorin Ulea și, un nume nou, Gheorghe Vida.[31] (Fig. 35) În 1987 a trecut Styxul, nemeritat de preatimpuriu, Vasile Drăguț[32] așa că din nou au apărut modificări anul următor: poziția de redactor șef a dispărut și a fost păstrată doar aceea de redactor șef adjunct pe care o ocupa Răzvan Theodorescu. Doar că se rarefiase comitetul de redacție prin plecarea/emigrarea lui Dinu Giurescu, Paul Petrescu și Marius Tătaru, în rest figurând majoritatea cercetătorilor din anterioara structură – Enescu, Niculescu, Ulea, Vida, Vlasiu – precum și două nume noi, Andrei Pleșu și Mihai Ispir care fusese numit secretar științific de redacție.[33]

Și revista dedicată artelor spectacolului își modificase coperta, pe aceeași variantă de fond alb cu un pătrat roșu garance în partea de jos. Din 1986, în colegiul de redacție prezidat de Mihnea Gheorghiu, ce-l avea adjunct pe teatrologul Ion Zamfirescu, a fost cooptată Manuela Cernat.[34] În anul următor, un cercetător apreciat,

[22] *SCIA – T.M.C.*, tom 20, nr. 1/1973, coperta 2.
[23] *SCIA – T.M.C.*, tom 21/1974, coperta 2.
[24] Manuela Gheorghiu, George Littera, Florian Potra, B. T. Rîpeanu, Olteea Vasilescu, *Recitind scrierile lui Ion Cantacuzino,* în *SCIA – TCMC* tom 23/1976, p. 149–155.
[25] *SCIA – T.M.C.*, tom 27/1980, coperta 2.
[26] *SCIA – AP,* tom 20, nr. 2/1973, coperta 2.
[27] *SCIA – AP,* tom 28/1981, coperta 2.
[28] *SCIA – AP,* tom 30/1983, coperta 2.
[29] *SCIA – AP,* tom 31/1984, coperta 2.
[30] SCIA – AP, tom 32/1985, coperta 2.
[31] *SCIA – AP,* tom 33/1986, coperta 2.
[32] Tereza Sinigalia, *Vasile Drăguț 1928–1987*, în *SCIA – AP,* tom 35/1988, p. 95–96.
[33] *SCIA – AP,* tom 35/1988, coperta 2.
[34] *SCIA – T.M.C.,* tom 33/1986, coperta 2.

Mihai Florea, a trecut în lumea umbrelor, într-un accident de automobile, văduvind componența comitetului de un membru foarte activ.[35] Ca unic secretar științific de redacție a rămas Lucia-Monica Alexandrescu.[36] Această structură nu s-a mai schimbat până în 1990 când survin modificări radicale aduse de vremurile noi, sosite după furtunosul decembrie 1989: pe lângă mulți dintre vechii membri, interni sau externi ai Institutului, apar reputate personalități din străinătate sau din țară: Liliana Alexandrescu-Pavlovici din Amsterdam, George Banu de la Paris, Manuela Cernat (Fig. 36), George Littera, Florian Potra, Ion Toboșaru, Mircea Voicana, Elena Zottoviceanu (Fig. 37), Octavian Lazăr Cosma (Fig. 38), și câteva nume noi, regizorul Stere Gulea, muzicologul Titus Moisescu și cercetătorii Clemansa-Liliana Firca, Daniela Gheorghe și Daniel Suceava, investit ca secretar științific de redacție.[37] Mihnea Gheorghiu dispăruse, temporar.

La revista de artă, schimbările sunt minore în 1990: Răzvan Theodorescu apare ca redactor șef, iar între membrii din comitetul anterior un nume nou este cel al Magda Cârneci, secretariatul științific de redacție revenindu-i Terezei Sinigalia.[38] Daniela Arțăreanu rămăsese secretar de redacție și avea să rămână încă mult timp.

Pentru a onora ilustra personalitate a profesorului Virgil Vătășianu de la Cluj, în 1992, s-a luat decizia de a-l onora cu titlul (onorific) de director al revistei, având ca redactor șef pe Andrei Pleșu și redactor șef adjunct pe Ioana Vlasiu. În rest, pe lângă cercetătorii institutului – Bogdan, Cârneci, Enescu, Niculescu, Pavel, Popescu, Theodorescu, Ulea și Vida – cu Hulică și Grigorescu drept membri permanenți – au mai fost invitați în comitet pictorul Horia Bernea, recent numit director al Muzeului Țăranului Român, arh. Grigore Ionescu și istoricul de artă Marius Porumb.[39] Tereza Sinigalia continua să fie secretar științific. (Fig. 39)

Odată cu preluarea conducerii institutului de către Remus Niculescu în 1993, sunt făcute schimbări radicale în componența acestui organism. În primul rând sunt modificate titulaturile: Niculescu este„directorul publicației", urmat de un „comitet consultative" (format din mulți prieteni personali ai directorului sau din oameni în care acesta avea încredere și pe care-i stima, unii fiind colegi de institut) Virgil Cândea (Fig. 40), Alexandru Duțu, Theodor Enescu, Dan Grigorescu, Dan Hăulică, Andrei Pippidi, Andrei Pleșu, Răzvan Theodorescu și Sorin Ullea și, în final, „comitetul de redacție" format din Ecaterina Cincheza-Buculei (Fig. 41), Magda Cârneci, Tereza Sinigalia (secretara comitetului), Gheorghe Vida și Ioana Vlasiu (Fig. 42).[40] Această componență rămâne neschimbată până la ultimul număr al revistei, în 1997, înainte de întreruperea apariției sale, când la cei deja existenți, sunt adăugați în comitetul consultative alți doi apropiați ai lui Niculescu: Petre Năsturel de la Paris (Fig. 43) și Dumitru Năstase, vechi angajat al Institutului, reputat medievist, mutat între timp la Atena.[41](Fig. 44)

Și la revista pentru artele spectacolului survin câteva modificări, în 1993, preluându-se structurarea și titulatura folosită în sora mai mari, rezervată plasticii. Ion Zamfirescu poartă onorantul titlu de director al publicației, urmat de comitetul consultative cu aceeași membrii ca în 1990 la care se mai adăugau compozitorii Costin Mierescu de la Paris și Ștefan Niculescu. După o absență de 4 ani, Mihnea Gheorghiu și-a reluat poziția de membru în acest colectiv. Comitetul de redacție, acela care ducea efectiv munca de selectare și editare a periodicului, era format din Lucia-Monica Alexandrescu, Manuela Cernat, Gheorghe Firca (Fig. 45), Daniela Gheorghe și Daniel Suceava iar secretar de redacție continua să fie Daniela Arțăreanu.[42] Până în 1997 nu au mai fost schimbări majore, doar că, în 1994, directorul Institutului decide să ocupe și el un loc în comitetul consultativ[43] iar în ultimul an de apariție al periodicului, numele lui Florian Potra era încadrat în negru, pentru că repauzase într-un fericire.[44]

SCIA – Teatru, Muzică, Cinematografie și-a întrerupt și ea apariția, din motive bugetare, timp de 10 ani. Când a fost reluată publicarea, în 2007, director era Silviu Angelescu iar comitetul consultative a rămas aproape același din 1997, fără Remus Niculescu, Mircea Voicana, Costin Mierescu, Ion Toboșaru

[35] Manuela Cernat, *In memoriam Mihai Florea*, în *SCIA – T.M.C.*, tom 34/1987, p. 100.
[36] *SCIA – T.M.C.*, tom 34/1987, coperta 2.
[37] *SCIA – T.M.C.*, tom 37/1990, coperta 2.
[38] *SCIA – AP*, tom 37/1990, coperta 2.
[39] *SCIA – AP*, tom39/1992, coperta 2.
[40] *SCIA – AP*, tom 40/1993, coperta 2.
[41] *SCIA – AP*. tom 44/1997, coperta 2.
[42] *SCIA – T.M.C.*, tom 40/1993, coperta 2.
[43] *SCIA – T.M.C.*, tom 41/1994, coperta 2
[44] Olteea Vasilescu, *In Memoriam Florian Potra (1925–1997)*, în SCIA – T. M. C., tom 44/1997, p. 105–105.

și Titus Moisescu, dar adăugându-se două nume noi, Dan Predescu și organistul și muzicologul bănățean Franz Metz din München.[45] Din comitetul redacțional dispărea Lucia-Monica Alexandrescu, mutată la cele veșnice[46] dar se alătura dramaturga Mihaela Michailov. Următorii trei ani nu s-a produs vreo schimbare, exceptând invitarea în comitetul consultativ a Mariei Alexandru, muzicolog din Salonic, în 2010.[47]

Din 2011, odată cu preluarea conducerii Institutului de semnatarul acestor rânduri, survin câteva majore schimbări. În primul rand, este reluată publicarea periodicului de artă plastică, într-o nouă serie dar folosind eleganta și sobra copertă a primei ediții, din 1954. La vremuri noi, oameni noi! Comitetul consultativ îl avea drept președinte de onoare pe acad. Dinu C. Giurescu (Fig. 46) iar ca membrii pe acad. Marius Porumb, directorul Institutului de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca, Mark Bryant, ilustru istoric al caricaturii, prolific publicist și secretar al London Press Club (Fig. 47), Constanța Costea, cercetător în Compartimentul Artă medievală și premodernă a Institutului, Călin Demetrescu (Fig. 48), cercetător independent, expert în mobilier și arte decorative, colaborator la Muzeul Luvru din Paris, Uwe Schögl, istoric al fotografie, șeful Cabinetului de stampe și fotografii al Bibliotecii Naționale a Austriei și președinte al European Society for the History of Photography din Viena (Fig. 49) și Cristian-Robert Velescu (Fig. 50), reputat istoric de artă, autor de importante uvraje dedicate avangardei și operei lui Constantin Brâncuși. Comitetul de redacție a fost compus din Marina Sabados ca secretar științific (Fig. 51), Constantin Ciobanu (Fig. 52) și Corina Teacă (Fig. 53) iar ca secretar de redacție „à la suite”, Daniela Arțăreanu (Fig. 54).[48] Această structură a rămas neschimbată până în 2014 când Constanța Costea s-a retras în monahism, la Mănăstirea Cornu din județ Prahova, Marina Sabados s-a pensionat iar poziția de secretar științific a fost ocupată de istoricul Alin Ciupală (Fig. 55).[49] Sabados a trecut în comitetul consultativ, în locul lui Costea. Câteva mici schimbări s-au produs în 2015 când Sabados s-a retras din comitetul consultativ iar în comitetul de redacție Constantin Ciobanu a fost înlocuit de Dana Jenei (Fig. 56).[50] În 2017 survin alte minore modificări prin încheierea mandatului de secretar științific a lui Ciupală care a fost înlocuit cu ilustrul medievist Constantin Ciobanu.[51] Tot în acel an, Marina Sabados și-a reluat locul în comitetul consultativ. Anul următor, Sabados s-a retras din nou din mult-râvnita poziție de consultant iar în comitetul de redacția Ramona Caramelea a înlocuit-o pe Corina Teacă, la solicitarea expresă a acesteia.[52] Tot în 2018 am primit o grea lovitură prin pierderea președintelui de onoare, acad. Dinu C. Giurescu, un înțelept sfătuitor și devotat protector al publicației.[53] În 2019, acad. Răzvan Theodorescu (Fig.57) a acceptat, cu plăcere, poziția de președinte de onoare al revistei[54] pe care a deținut-o până la neașteptatul său deces.[55] În recentele numere ale periodicului au mai apărut câteva schimbări: octogenarul dar încă foarte activul acad. Marius Porumb (Fig. 58) ne-a onorat primind să ocupe locul vacant al confratelui defunct ca președinte de onoare iar în colegiul consultativ a fost invitat să facă parte istoricul de artă Tomáš Winter, directorul Institutului de Istoria Artei al Academiei Cehe de Științe din Praga (Fig. 59), în vreme ce Eduard Andrei (Fig. 60) a înlocuit-o pe Dana Jenei în comitetul de redacție, lucrând, cu multă abnegație, alături de Ramona Caramelea (Fig. 61).[56]

---

[45] *SCIA – T. M. C.*, serie nouă, tom 1 (45)/2007, coperta 2

[46] Gheorghe Firca, *In Memoriam: Lucia-Monica Alexandrescu (1939-2007), în SCIA – T.M.C.,* Serie nouă, tom 1 (45)/ 2007, p. 135–136.

[47] *SCIA – T.M.C.*, serie nouă, tom 4 (48)/2010, coperta 2.

[48] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 1 (45)/2011, coperta 2.

[49] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 4 (48)/2014, coperta 2.

[50] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 5 (49)/ 2015, coperta 2.

[51] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 7 (51)/2017, coperta 2.

[52] *SCIA – AP*, serie nouă tom 8 (52)/2018, coperta 2.

[53] Adrian-Silvan Ionescu, *Dinu C. Giurescu – Profesorul* , în *SCIA – AP,* Serie nouă, tom 8 (52)/2018, p. 253–259; Dana Jenei, *Dinu C. Giurescu (București, 15 februarie 1927 – București, 24 aprilie 2018),* în *SCIA – AP,* serie nouă, tom 8 (52)/2018, p. 261–262.

[54] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 9 (53)/2019, coperta 2.

[55] Constantin Ciobanu, *Istoricul de artă Răzvan Theodorescu (22.05.1939 – 06.02.2023),* în *SCIA – AP,* Serie nouă, tom 13 (57)/2023, p. 293–298; Adrian-Silvan Ionescu, *Un stâlp al Bibliotecii Academiei*, în *SCIA – AP,* Serie nouă, tom 13 (57)/2023, p. 299–300.

[56] *SCIA – AP*, serie nouă, tom 13 (57)/2023, coperta 2.

Fig. 23. Theodor Enescu, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

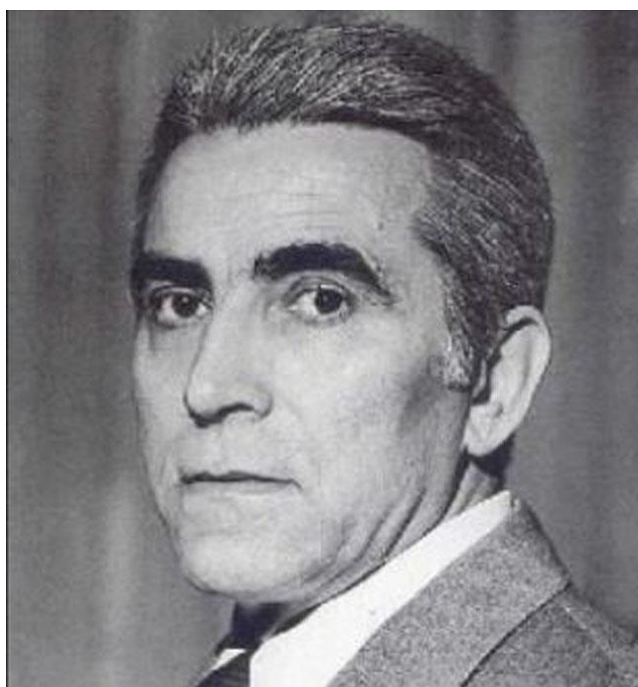

Fig. 24. Mihnea Gheorghiu, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

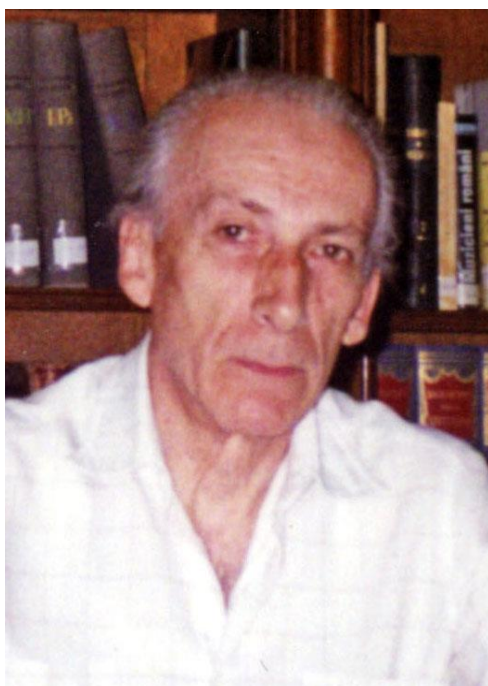

Fig. 25. Ion Cazaban, foto Sorin Chițu.

Fig. 26. Ion Zamfirescu.

Fig. 27. Ioan Cantacuzion.

Fig. 28. George Littera.

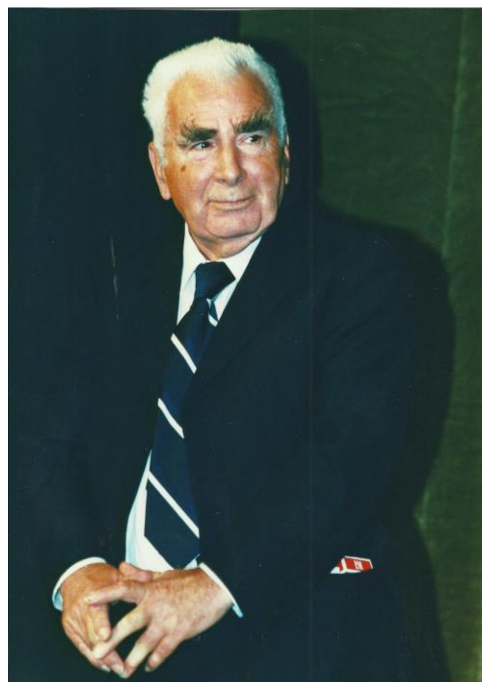

Fig. 29. Ion Toboșaru.

Fig. 30. Ion Frunzetti

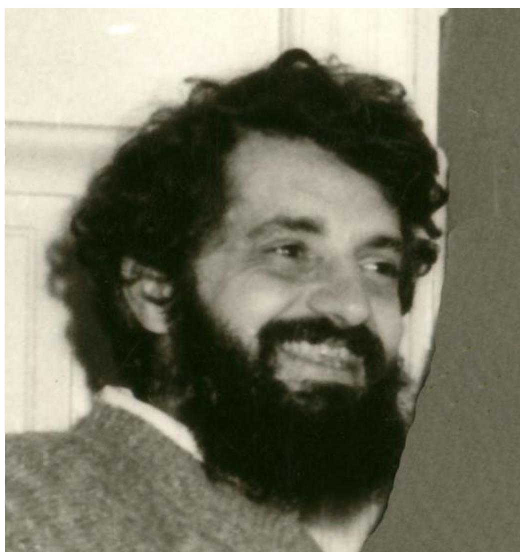

Fig. 31. Marius Tătaru, colecția Ioana Vlasiu.

Fig. 32. Vasile Draguț.

Fig. 33. Dan Grigorescu.

Fig. 34. Dan Hăulică, foto Aurelian Stroe.

Fig. 35. Gheorghe Vida, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 36. Manuela Cernat, 2019, foto Alina Bălan.

Fig. 37. Elena Zottoviceanu, foto Gilbert Gardes.

Fig. 38. Octavian Lazar Cosma.

Fig. 39. Tereza Sinigalia, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 40. Virgil Cândea, foto Sorin Chițu.

Fig. 41. Ecaterina Cingheza Buculei, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 42. Ioana Vlasiu, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 43. De la stânga la dreapta:R. Niculescu, P. Năsturel, E. Cincheza-Buculei, Constanța Costea, Ioana Iancovescu, Tereza Sinigalia, Gheorghe Vida, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 44. Dumitru Năstase.

Fig. 45. Gheorghe Firca, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”.

Fig. 46. Dinu C. Giurescu, colecția familiei.

Fig. 47. Mark Bryant.

Fig. 48. Călin Demetrescu, 2023, foto Alina Bălan.

Fig. 49. Uwe Schögl.

Fig. 50. Cristian-Robert Velescu, foto Sorin Chițu.

Fig. 51. Marina Sabados, 2019, foto Alina Bălan.

Fig. 52. Constantin Ciobanu, 2024, foto Sorin Chițu.

Fig. 53. Corina Teodora Teacă, 2024, foto Sorin Chițu.

Fig. 54. Daniela Artareanu, secretar de redactie, 2023, foto Dan Radulescu.

Fig. 55. Alin Ciupală, 2015, foto Sorin Chițu.

Fig. 56. Dana Jenei, 2019, foto Alina Bălan.

Fig. 57. Răzvan Theodorescu, 2019, foto Alina Bălan.

Fig. 58. Marius Porumb, 2024, foto Sorin Chițu.

Fig. 59. Tomáš Winter.

Fig. 60. Eduard Andrei, 2019.

Fig. 61. Ramoina Caramelea, 2024, foto Sorin Chițu.

Unele modificări au survenit și la revista de arte ale spectacolului după 2011. Mai întâi, atât din lipsa de suficiente materiale care să acopere un număr cât și din întârzierea adunării acestora, între 2011 și 2017, au fost publicate numere duble sau chiar triple. În acest interval, acad. Dinu C. Giurescu a prezidat și comitetul consultative al acestei reviste care a fost moștenit intact de la numerele anterioare (2007–2010). Doar în comitetul de redacție a fost primită Iolanda Berzuc în locul Mihaelei Michailov care părăsise Institutul.[57] Daniel Suceava (Fig. 62) a ocupat poziția de secretar științific din 2013[58] iar din 2016, în colegiul consultativ s-au alăturat istoricul Alin Ciupală și muzicologul Nicolae Gheorghiță (Fig. 63), iar istoricul de film Marian Țuțui a devenit cadru de nădejde în comitetul de redacție, suplinind retragerea Iolandei Berzuc, pensionată.[59] În urma decesului acad. Dinu C. Giurescu, poziția de președinte de onoare a preluat-o și la această revistă acad. Răzvan Theodorescu din 2018.[60] Și tot în acel an, Constantin Ciobanu l-a înlocuit pe Alin Ciupală. Cum Daniel Suceava s-a stins în 2019[61], din acel an, în comitetul de redacție a fost invitată muzicoloaga Ozana Alexandrescu (Fig. 64), alături de Daniela Gheorghe (Fig. 65) și Marian Țuțui (Fig. 66), însă nici unul dintre ei nu a fost investit cu titlul de secretar științific. După dispariția acad. Theodorescu, în 2023, poziția de președinte de onoare al revistei a fost acceptată, cu generozitate, de acad. Marius Porumb. Această structură s-a păstrat până în prezent.

Cu umilele noastre puteri am încercată să prezentăm o imagine de ansamblu a colectivelor redacționale care au trudit la această revistă, de la fondare și până la zi. Ne-am străduit să dăm chip înaintașilor și contemporanilor, spre a nu fi uitați de viitorime. Tributul nostru de recunoștință pentru vrednicii maeștri fotografi care au imortalizat chipurile celor trecuți și prezenți, cu precădere celor foarte activi în ultimele decenii, Alina Bălan și Sorin Chițu, fără a căror muncă devotată în slujba iconografiei instituționale nu s-ar fi putut închega această ilustrație elocventă.

[57] *SCIA – T.M.C.*, serie nouă, tomurile 5–6 (49–50)/2011–2012, coperta 2.

[58] *SCIA – T.M.C.*, serie nouă, tomurile 7–8–9 (51–52–53)/2013–2014–2015, coperta 2.

[59] *SCIA – T.M.C.*, serie nouă, tomurile 10–11 (54–55)/2016–2017, coperta 2.

[60] *SCIA – T.M.C., serie* nouă, tom 12 (56)/2018, coperta 2.

[61] Nicolae Gheorghiță, *Daniel Suceava (4 aprilie 1950 – 31 martie 2019)*, în *SCIA – T.M.C.*, Serie nouă, tom 13 (57)/2019, p. 161–162.

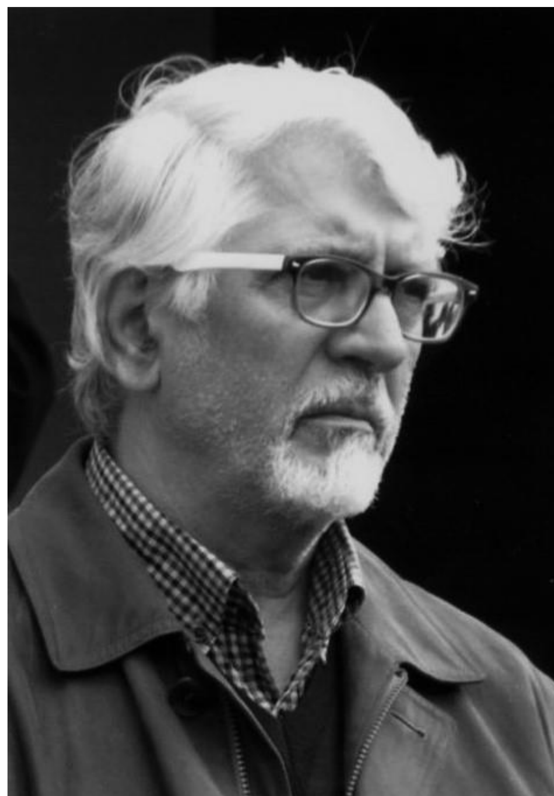

Fig. 62. Daniel Suceava, foto Sorin Chițu.

Fig. 63. Nicolae Gheorghiţă.

Fig. 64. Ozana Alexandrescu, 2024, foto Sorin Chițu.

Fig.65. Daniela Gheorghe, foto Sorin Chițu.

Fig. 66. Marian Țuțui, 2015, foto Sorin Chițu.

*

La începuturile revistei, comitetele de redacție erau mai mult de reprezentare și de susținere morală – și politică, uneori – a redactorului responsabil și a echipei sale pentru ca, treptat, în funcție de schimbările mărunte sau majore geopolitice și guvernamentale, acestea să devină un organism nu doar consultativ ci și activ, mulți dintre membri fiind autori constanți în paginile SCIA.

Scriind istoria artei ei au intrat în istorie! Fi-vom noi demni de înaintași? Intra-vom și noi în istorie? Revista noastră, la vârsta ce a împlinit-o, sigur și-a câștigat - prin paginile tipărite cu documente, studii, eseuri și cronici – locul cuvenit în cartea eternității!

AD MULTOS GLORIOSQUE ANNOS VIVAS!